

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

43. de Diminutione, Varia locorum communium ex Cicerone supellex, ad
vberiora amplificationum exempla.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

autem vnus dies bene, & ex præceptis tuis adus peccanti immortalitati anteponeudus: Cuius igitur potius opibus vtamur, quam tuis? quæ & vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti.

*Virtus Im-
peratoris.*

Ego sic existimo, in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere, scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur scientior vnquam aut fuit, aut esse debuit? qui è ludo atque pueritiæ disciplina, bello maximo atque acerrimis hostibus ad patris exercitum, atque in militia disciplinam profectus est, qui extrema pueritiæ miles fuit summi imperatoris, in eunte adolescentia maximi ipse exercitus imperator: qui sapius cum hoste conflixit, quam quisquam cum inimico concertauit, plura bella gessit, quam ceteri legerunt; plures prouincas confecit, quam alij concupuerunt, cuius adolescentiam rei militaris non alienis præceptis, sed suis imperijs; non offensionibus belli, sed victorijs; non stitendijs, sed triumphis est traducta.

Item. Non enim illæ sunt solæ virtutes imperatoris, quæ vulgo existimantur, labor in negotio, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in prouidendo, quæ tanta suat in hoc vno, quanta in omnibus reliquis imperatoribus, quos aut vidimus, aut audiuius, non fuerunt.

De Diminutione.

CAPVT XLIII.

VERùm cum multa de amplificationibus apud Rhetores passim occurrant, mirum est, eor de diminutione per multi nihil attingant, siue quod ab eloquentia hanc rerum extenuationem alienam esse putent, siue quod nullam esse artem diminutionis existiment.

Ego verò sic arbitror, & istam quam vocant *μειωσις* prudentissimæ partem esse eloquentiæ, & eius artificium minimè negligendum. Occurrunt autem sæpe tempora minuendi, quorum imprimis haberi oportet rationem.

Et illud quidem frequentissimum est, cum ab aduersario contra rem nostram est aliquid copiosius exaggeratum, quod infringi,

atque comminui multis modis solet: vel enim dicemus calentem adhuc Rhetorum studijs hominem videri circulatoribus, qui mansuetas circumducunt belluas, cum verò, & scriptis programmatas, & crebro tympanorum sonitu ad videndam eximia magnitudinis belluam omnes inuitariat, degenerem feram, & vt aiunt, murem pro leone ostentant. Sic illum diu verboso ambitu perstrepuisse, vt rem paruum extolleret, sed omnia in eius contemptum refundi, non fieri verbis elephantos ex culicibus, manere semper eadem rerum pretia, siue quis attollat, siue derahat. Aduersarium intemperanter abusum auribus grauissimorum hominum, quibus id persuaderi posse existimauit, quod vix muliercularum, aut puerorum crudelitari insinuaret.

Deinde, quæ si afferri possit comparatio, in qua ea ipsa, quæ ad rem attollendam magnificentissimis verbis prædicauit, per antisagogem rei vilissimæ, vel haud ita laudatæ tribuamus, & risum inde excitare possimus auditorum, quod sæpe fit, perit tota illa, quæ ab aduersarijs est conformata magnitudinis species, & in fumos euanescit. Vt si quis formam aliquam pulcherrimi corporis exquisitis orationis pigmentis ornari, nos deinde irridendo eadem de olla dici posse demonstremus, vel si operosissimum Regis alicuius Mausoleum amplissimis verbis extulerit, nos multam nobilius sepultam ostendamus, quod ingeniosissime fecit Martialis, vbi agit de vipera in succino sepulta, l. 4. ep. 48.

*Plentibus Heliadum crustis dum vipera serpis,
Fluxit in obstantem succina gemma feram:
Qua dum miratur pinguis se rore teneri,
Concreto riguit vincita repente gelu.
Nec tibi vegali placeas Cleopatra sepulchros,
Vipera si tumulo nobiliore iacet.*

Sic & Cupidinem Deorum potentissimum cum aliquis verbosissima oratione laudasset, bellissime retorquens aduersarius, cum vespa contulit: *Alas habet, & vespa: telum habet, & vespa, & cætera, quæ in eodem argumento dici possunt.*

Vel si quæ ab aduersario dicta sunt, omnes veritatis habent numeros, non rectè, aut secure confutari possunt; tunc, aut dicendi modus erit perstringendus, aut otiosa oratio velli-
canda,

eanda, quod ea frustra conetur extollere, de quibus nemo ambigat: sic callidissime Cæsar, cum in consultatione de supplicio Catilinariorum non lubenter audiret, coniurationis crimen atroci quadam, ut debebat, oratione augeri, non recellit quidem eos, qui gravissime de hoc crimine dixerant, neque enim eras, aut tutum, aut prudens hoc facere, quid igitur facit, ut rem minuat? modum dicendi arguit: sed per Deos immortales, quod ista oratio pertinuit? an, ut vos infestis coniurationi faceret? scilicet, quem tanta res, atq; tam atrox non permovuit, eum oratio ascenderet? Vel si facti alicuius minuendi data sit occasio, tum contra faces aduersarij aspergenda erit frigida, ut magnum quoque insulatum facinuræ vestem scidit, resarcitur, & reliqua similia.

At quæres? num præter hæc tempora, & concertationes, occurrant etiam plerumque loci, in quibus diminutione sic utendum? Ita est profectò, artificiosissima est eloquentia, sua prudenter minuere, vel certe dictis minime attollere. Tum verò rectè fit, cum res magnæ dicuntur, cum apud magnos auditores, cum personæ graues, & gloriosissimæ famæ loquuntur, quarum dicta, ut oracula, non verborum multitudine, sed pondere vim suam obtineant, simplicius enim narrant, & tamen nonant oratione, quia vita fulgurant. Paulus.

Æmilius apud Titum Liuium, orationem habet de suis rebus gestis, nihil minus ornatum, stylum epistolarum diceret, Profectus ex Italia, classem à Brundisio solo orto solus, nona diei hora cum omnibus suis nauibus Coreyram tenui. In die quinto die Delphis Apollini, pro me, exercitibusque vestris sacrificauit, Regem ad pugnam coalitum vicini, Macedoniam in potestatem populi Romani redegit. Hæc à summo Imperatore profecta, longè magis eruditas aures afficiunt, quam si ipse Marcus Tullius ornatissima oratione suas in Amano victorias celebraret. Fit autem, ut auditores hac modestia deliniti, plura silentio suppressa existiment, & verborum moderationem flagrantissimis studijs compensent.

Eandem diminutionis rationem fermè sequuntur, qui ponderosam amant in oratione sobrietatem, studentque potius, ut magna viuant, quam ut diserta loquantur. Itaque consilio, & synonyma, & duplicata, & contrapositiona, & sustentationes, & commorationes, & expolitiones, & circumductiones verborum declinant, ac sicum sicum dicunt: sed tantam habent in vita venerationem, in dictis maiestatem, ut amplificationis ornatu nihil indigeant.

(. . .)

Ff 3

PLA-